26ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7030 — 19 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1909 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 11 ՍԷՖԷՐ 1327 — 4 Mars 1909 — 20 — N° 7030

"ԱՐԵՒԵԼՔ„
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Կ. ՊՕԼԻՍ, ԳԱԼԱԹԻԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Կ. Պոլսոյ համար տարեկան	80 Ղ.
» » վեցամսեայ	45 »
Գաւառներու համար տարեկան	108 »
» » վեցամսեայ	60 »
Օտար երկիրներու համար տարեկան	25 Fr.
» » վեցամսեայ	29 »

Թղթատարի ծախքը մեր վրայ

10 ՓԱՐԱ

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

آره‌ولك
ارمنیجه یومی و سیاسی غزته
صاحب امتیازی قره‌کین بویاجیان
درطه غلطه

AREVELK
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur-Propriétaire
KARÉKIN BOYADJIAN
Cons/ple, Galata

10 PARAS

Ոչրական Յամեցում

Մեր ազգային գործերուն անկեղծութիւնը ա՛լ ծայր աստիճանի հասած է։ Ազատութիւնը — որքան ալ յարգելի անոր ծնունդը,— զոր տարինէրով փնտռեցինք՝ անտեսապէս, կրթականօրէն, ընկերականօրէն չսկսուելու, կազմակերպուելու, բարեկարգուելու համար վերջապէս, ազատութիւնը՝ որուն բացակայութիւնը մեր ազգային բերուջանութեանը պատճառ կը բռնէինք, ահա եկաւ, բայց սակաւին ո և է նշան ցոյց չենք տար անկեղծգնելու, անոր ընծայած բարիքներէն նպաստաւորուելու։ Ուրիշներուն ներքեւն մեր զարկած դանդաղութեան և մանաւանդ չվճռութեան յանցանքը ամէնէն աւելի և ամէնէն ուժով մե՛ր վրայ է որ կը փայլի։

Շիտակ է որ անկազմակերպութեան կամ անկարգապահութեան չնորհը առհասարակ, վաղնջական ախտ մըն է մեզի համար, որուն միքրոպները մեր արեան մէջ քաջած են սերունդէ սերունդ, դարերու ընթացքին մէջ։ Մեր այս տոհմային հիւանդութեան չճեռկը դեռ չգտնուեցաւ, հակառակ այն առաւելի աւերներուն, զոր այդ ախտը գործեց մեր գոյութեան մէջ։ Ուրեմն անկազմակերպութեան և անկարգապահութեան ոգին այնքան առաւելի ու անդարմանելի ախտ մըն է որքան թոքախտը, որուն առջեւ գիտութեան զինուորները՝ հակառակ ամէնէն աւելի զէնքերովը զինուած ըլլալնուն՝ ճարահատ և ուժասպառ կը մնան, յաղթուելով միքրոպէ մը որ սակայն չերեւնալու չափ պզտիկ է։

Պաղարիւնութեամբ և ուշի ուշով դիտեցէք սա մեր ազգային կազմին ամբողջ կացութիւնը։ Տարօրինակ և չուարեցուցիչ կազմալուծում մըն է՝ քրոնիկ վիճակի մատնուած և բարեփոխուելէ յաւէ՛տ հեռու։

Մտէք մեր ազգային բոլոր պաշտօնատուներէն ներս, սկսած Ազգ. Պատրիարքարանէն մինչեւ ամէնէն յետին Թաղ. Խորհրդարանը. ունակութիւնը, փտած բարբոսած սովորամոլութիւնը, որդնոտած աւանդապաշտութիւնը միահեծան կը գահակալեն ամէնուրեք։ Նոթնամեայ ազատական շրջանի մը միջոցին ոչ մէկ շարժում դէպ ի լաւը, ոչ մէկ քայլ դէպ ի բարեփոխութիւն։ Կոյր, խուլ սպառում մը նոյն մահկացած, նոյն լճացած վիճակին մէջ, ուր որ բռնակալութեան թաթը չրջեցուցած տախտապարած էր անհատականութիւնները, նկարագիրներն ու մարդուն եռը։ Սուտ, խեղանդամ ու սրտոտի շարժումներ էին անոնք՝ զոր Սահմանադրութեան հռչակման առաջին օրերուն գծեցինք միջոցին մէջ, մեծաղղորդ պոռչտուքներով, ամէնի բացագանչութիւններով, ամէն բան թաւալելու տապալելու փքուռոյց սոնքացումներով։ Ամենք՝ վայրկենին գինովութեան սադրանքին տակ ուռեցուորած ծիծաղելի տոնքիշդութիւններ էին որ կը ամքէին երբոր արբեցումը անցնէր, երբոր բնականոն վիճակը վերադառնար իր բովանդակ դառնութեամբը, իր ամբողջ կարծր ու անհաճոյ իրականութեամբը։

Այո՛,—պոռացինք,—պէտք է գործունէութիւն ցոյց տալ, պէտք է օգտուիլ առիթէն, պատրաստել ցեղին վերածնունդը։ Բայց ո՞ւր է, ի՞նչ ըրին մեր ազգ. իշխանութիւնները՝ գէթ նախագծելու, ուրուանկարելու համար այդ վերածնունդին նախաշաւիղը։ Ութն ամիսը ա՛յնքան կարճ ժամանակամիջոց մըն է որ բա՛ն մը չկրնայինք ընել, յուսադրող նշան մը ցոյց չտայինք այդ հռչակուած և փափաքուած վերածնունդին։

Աղմո՛ւկ, ո՛, որքան կ'ուզէք։ Բարի կամեցողութեան ցոյցե՞ր, անսահման. խոստումնե՞ր, անթուելի. արդի՞ւնք.— զեռօ։

Ի՞նչ է սակայն այս զեռօին պատճառը. մե՞նք ինչու չկարենանք եղեր լծուիլ յառաջդիմութեան կառաչարքին՝ երթալու համար հո՞ն, ուր մարդկութիւնը կը վազէ ճակատագրականօրէն, դէպի բարօրութիւն, դէպի երջանկութիւն, դէպի իտէալ ապնուացում։

Օ՛հ, ինչ խոչոր բառեր, պիտի ըսէք։ Բայց ո՞ր բարեմասնութիւնին զմեզ կը մասնէ՝ չաղձալու համար աչխարհիս լաւագոյն բաներուն։ Ապո՛ւշ ենք, թուլամո՞ռթ ենք, յառաջդիմութեան անընդունա՞կ ենք, կամ թէ մեր տոհմային յօրինուածքը ըմբո՞ստ է ո և է մարդկային ազնիւ գաղափարի։ Լաւագոյն առաքինութիւններով օժտուած ցեղ, բայց որ զուրկ է հարկաւորագոյն առաքինութենէ մը. կազմակերպութեան և մանաւանդ կարգապահութեան ոգին։ Քիչ բան գրուած է մեր այս ազգային թերութեան վրայ։ Մէ՛ զգածուողը, առնուողը, զգաստացողը։ Նորէն մենք մեր թմբուկը կը զարնենք, ցրուած, ասդին անդին մոլորած, ամէն մէկս իր գիտցած եղանակը զարնելով, ամէն գլխէ մէկ մէկ ձայն ելլալով։ Մե՛ք է այն փողը որ ամէնքս մէկ հաւաքէ, ընդհանուր ամփոփումի նշանը տայ, ինչպէս պատերազմի շեփորը, որուն ձայնին կը վազեն զինուորները՝ քով քովի, ուս ուսի կենալու համար, պատրաստ մօտալուտ պայքարին։

Ցորմէ հետէ կազմուած են, տակաւին բան մը չեն ըրած ազգային վարչական մարմինները. Ազգ. Խորհրդարանը չատգրուցութեան մրցարան մըն է, ունայնաբանութեան դպրոց մը, ուրկէ դեռ չդրսեցաւ ո և է որոշում որ ազգին ո և է մէկ վէրքը դարմանէր։ Ինչ ըրաւ ցարդ Ուսումնական Խորհուրդը. պատրաստեց մէկ քանի ծրագիրներ՝ անգործադրելի մնացած. ինչ ըրաւ Տնտեսական Խորհուրդը. ոչինչ։ Կը-բօնական Ժողովին խօսքը ընելն իսկ աւելորդ է, ինչպէս յիմարութիւն է ո և է օգտակար ու դրական բան սպասել վերաբերումներու այդ յօրանջեցնող ժողովածուէն։

Եւ որդը որ կը կրծէ մեր ազգ. պաշտօն. մարմինները, մանաւանդ այն պիւռոքրատական ոգին է, թշնամի ամէն յառաջդիմութեան, Թանձրացումը բոլոր դարաւոր մգլոտած ունակութիւններուն, որ կը տիրէ այդ մարմիններուն մէջ։ Անթափանցելի խաւերով կռած, պիւրոքրատականութիւնը պատ մըն է, որուն կը բախինք ամէն մէկ քայլերնուս։

Անցեալ ուրբաթ օր, Ազգ. Ժողովին մէջ, Զորեակի մեծ ձայնն էր որ այդ պատին դէմ կը գոռար։ Կործանեցէք պիւրոքրատական ոգին, որ առաջին արգելքն է ազգային կազմակերպութեան գործին յաջողութեանը։ Այդ ոգին մը տակ կը սպանէ ամէն նորձգտում, ամէն վերանորոգիչ ժեստ։ Այդ ոգին, որուն դէմ կը մաքառի դարուս ազատականութեան լայնամիտ և խիզախ ոգին, ամիրայական շրջանի մը տխուր հրիտակն է մեր մէջ, շարունակուած անոր կործանումէն ետքը, և տակաւին իր գոյութիւնը քարշ տալով սա շրջանին ալ։

Բոլոր Սահմանադրութիւնները, բոլոր ազատութիւնները դատապարտուած են բացարձակ ամլութեան, եթէ հին շէնքը հիմնայատակ չիյլի, և եթէ անոր պահպանները չցրուին չկորսուին չորս հովերուն։ Ազգային ներկայ կազմակերպութեան վրայ—որ ուղղակի չարունակութիւնն է հինին—բարձրացուած ամէն շէնք ուխտուած է ուշ կամ կանուխ կործանելու, եթէ խարիսխը չնորոգենք և եթէ կազմակերպական ոգին, ամենալայն չափերով, չարձարձենք գոնէ մեր նոր սերունդին մէջ, զինուորի մը պէս հնազանդելու համար անոր, այդ նշուլագեղ ու ազատարար ոգին։

Եր. Արմաքէշեանլեան

ՍԱՐՍԱՓԸ ԳԱԻԱՌԻՆ ՄԷՋ

ՔԷՄԱԽԻ ՍՈՎՆ ՈՒ ԲՈՆԱՒՈՐՆԵՐԸ

ՔԷՄԱԽ, 21 յունվ.

Գաւառիս սովը երթալով կը սաստկանայ. այժմէն իսկ սարսի ու արհաւիրք կ'ազդէ անոր առուելի հեռապատկերը. ինչ պիտի ըլլայ խեղճ ժողովուրդին վիճակը, եթէ յառաջիկայինն ալ հունձքը նախորդին պէս նուազ ու անբաւարարութեան ենթակայ ըլլայ. սոսկալի է թէ Քէմախի ժողովուրդը կրնայ մինչեւ յառաջիկայ յունիսս կէս կուշտ, կէս անօթի ապրիլ գարիով, կորեկով, թեփով և այլն։ Իրական, քսանմեայ սովը պիտի սկսի յունիսի մէջ. եթէ ինչպէս ըսի, յառաջիկայ հունձքը պէտքերն ու կարօտութիւնները լեցնելու անբաւական ըլլայ, այն ատեն երկիրը սովեալներու դիակներով պիտի ծածկուի. դիցուք թէ չափահասները, կորովիներն ու երիտասարդները փախչելով իրենց հայրենիքէն, կարենան ազատիլ սովի ճիրանէներէն, բայց ի՞նչ պիտի ըլլայ հէք մանուկներու, ծերունիներու, հիւանդներու և կիներու վիճակը այն ժամանակ՝ երբ երկիրը սրտաճմլիկ ազէտներու և տառապանքներու թատր մը հանդիսանայ։ Ապագայ այս անհուն չարեաց առաջքը առնելու համար այժմէն պէտք է միջոցներ խորհիլ և ձեռք առնել, ապա թէ ոչ սովն ալ պիտի գայ իր կարգին, բռնապետութեան գործած զարհուրելի նախճիրներուն պակասը լեցնել։ Եթէ սովի տագնապն ու սպառնալիքը սահմանափակ ըլլային միայն վիճակիս մէջ, ի հարկէ խիստ դիւրին պիտի ըլլար անհետացնել զանոնք, բայց որովհետեւ անոնց մօտալուտ երկիւղը կը զանդեցնէ գրեթէ ամբողջ Ասիական Թուրքիան, հետեւաբար կանխահոգ հղօր միջոցներու, զօրաւոր դարմաններու կը կարօտինք մեր հայրենիքն ու ժողովուրդը անգամ մը եւս սոսկալի գահավիժումէ մը փրկելու համար։ Հղօր միջոցներ, զօրաւոր դարմաններ հղօր ու բարձր իշխանութիւններէ միայն կրնան ըլլալ և գործադրուիլ. ուստի օսմանեան երկիրները յարատեւ խաղաղութեան, ապահովութեան և երջանկութեան մէջ պահելու նկրտող Օսմ. Պետութիւնը, Օսմ. Խորհրդարանը, Օսմ. Մ. և Ց. Բօմիթէն պէտք է ձեռներեցութիւն ունենան այս աղատարար միջոցներու գործադրութեան մէջ, ապա թէ ոչ Թուրքիան ահռելի փճացումներու և անլուր չահատակութիւններու լաբիրինթոսի մը պիտի վերածուի. վասն զի ի՞նչ չարիք չի կրնար ծնիլ անօթութիւնը, այն խժդուժ հիւղը որ կը հարկադրէ մարդը ոճակոխ ընել թէ՛ իրեն և թէ ուրիշներու դեռնքն ու պտիւը. մեզ 15-20 տարիներէ ի վեր անգութ, անխղճ, անատուած, արիւնարբու բռնաւորներու ճակը մատնող, կաչառակեր, գեղծարար, վատ և հայրենիքի թշնամի պաշտօնեաներու հարստահարութիւններուն ենթարկող և բարբարոս խուժանին ջարդել տրուող Երլտըզը թող հիմա ազատէ մեզ սովի ճիրաններէն. մեծութիւնը, դիւցազնութիւնը, քաջագործութիւնը կորսնցնելուն մէջ չէ, այլ փրկելուն, ապրեցնելուն. եթէ ոչ ի՞նչ բանի վրայ պիտի փայլի իր վեհութիւնը. փլատակներու և դիակներու կոյտերո՞ւն վրայ։

Մարդասիրութեան, հայրենասիրութեան ասպարէզ կը բացուի նոյնպէս բոլոր այն քաղաքական և զինուորական բարձրաստիճան պաշտօնեաներուն, որոնց ամսաթոշակները իրենց կարեւոր պէտքերը լեցնելէ չատ աւելի են. թող տա՛ն գործնական ապացոյցը, եթէ հայրենասէր են, իրենց թոշակներէն կարեւոր մաս մը յատկացնելով այս նուիրական գործին։ և ի՞նչ կը նշանակէ սա, մէկը լիութիւններու, առատութիւններու մէջ կը յղխանայ, մինչ ուրիշ մը անսուաղ կորսուելու վտանգի մէջ է։ Կարեւոր նուիրատուութիւններ, հանգանակութիւններ պէտք է ըլլան, մեծաքանակ դրամ պէտք է գոյանայ, որպէ՛ հայրենիքի զաւակներուն գործ բանալու համար յառաջիկայ գարնան իրենց իակ երկրին մէջ և թէ հունձքի նուազութեան պարագային՝ ցորեն ներմուծելու համար ուրիշ երկիրներէ. սոսկ խօսքով հայրենասիրութիւն չըլլար. երբ մէկը աւելին ունի, այն աւելին իրը չէ, պարտի նուիրել զայն՝ հայրենիքին կեանքն ու պատիւը փրկելու համար։ Շատ մը Հայերու բերնէն ականջս լսած եմ սա խօսքը. «Մեհրմամիք կոչուած առաքինութիւնը քրիստոնեաներէ աւելի իսլամներու վրայ կը փայլի»։ ահա ուրեմն գեղեցիկ ապիթը կը ներկայանայ մեր իսլամ եղբայրներուն՝ արդեամբ ցուցուցնելու թէ ստուգիւ գթած ու ազնիւ սիրտ մը կը կրեն իրենց նմաններուն հանդէպ. թող տա՛ն ապացոյցը։ Վերջապէս բոլոր օսմանցիները պարտին աչխատիլ միասիրտ և միաբերան, հայրենիքի վերքերուն սպեղանի դնելու, երբ տակաւին առնուազ ճարակ չեն գտած ամէն կողմ և դիւրաւ կրնան անհետանալ. հերոսներու, նահատակներու վրայ չիրիմ կանգնելու ժամանակը չէ (ինչպէս կը կարդանք ինչ ինչ թերթերու մէջ). արդէն ամէն ազատասէր, հայրենասէր օսմանցի յաւէտ կենդանի կը պահէ անոնց յիշատակը իր սրտին խորերուն մէջ. առայժմ կը բաւէ միայն անոնց գերեզմանատեղիքը գիտնալ, նշանակել, հարկաւ մարմինին երկինք համբառնալու չեն. այս նեղութիւններէն ազատելէ վերջ միայն, արժան է այո՛, անոնց պաշտելի անունն կառուցանել հոյակապ, փառաւոր դամբարաններ. հիմա սովեալներ փրկելու միջոցներուն վրայ խորհելու ժամանակն է միայն։ Կ'արժէ որ Հայ ազգն ալ իր ողկեղէն ու արծաթեղէն անօթները այս նպատակին սահմանէ. այլևս վարանելու, տատամսելու ատենը չէ. անողոք սովը զարհուրելի ուրուականի մը նման բերանացաց կը սպառնայ անդադար կլլել, անճխել ամբողջ սերունդներ. «ագ ագ չէ գարա կիւն իչիւն տիր» կ'ըսէ թրքական առածը. արդէն եկեղեցիները ազգին չնորհիւ հարստացած, պայծառացած են. առանց Ազգի ի՞նչ կ'արժէ նիւթական չէնքը որ ինքնին իակ քայքայուած կը համարուի։

Մեր եկեղեցիներու դրամները (մանաւանդ գիւղերու եկեղեցիներու) ազգին, անդին տոկոսի դրուելով կը ցրուին, կը կորսուին, փոխանակ բաշխապատկուելու, օրէ օր կը նուազին. ասոնք պէտք է փնտռուին, գանձուին սուրբ նպատակի համար, վասն զի մեր եկեղեցիներուն ունեցեալները այնպիսի պարտականներ որ կարող են այսօր վճարել իրենց պարտքերը. միայն պահանջող կը պակսի։ Հայ գիւղացիները քաղաքացիներէ կամ ուրիշներէ փոխառութիւններ կ'ընեն չատ անգամ %ին ամսական 100 փարա, 3 դրուշ տոկոսով. իրենց այս պարտքերը կարելի եղածին չափ չատ կը չանան վճարել և կը վճարեն, որովհետեւ տոկոսը ծանր է. միեւնոյն ժամանակ եկեղեցւոյ ալ պարտքեր ունին զորս հատուցանելու բոլորովին անտարբեր կը մնան, ասոնց տոկոսը 50 փարա ըլլալուն համար։ Այս ամէնը ուղղուելու, կարգադրելու համար Ազգ. Պատրիարքարանի հոգս միջամտութեան պէտք կայ. չմոռնանք ըսելու թէ Պատրիարքարանի միջամտութիւնը կամ ձեւրնհասութիւնը գործադրելի և արդիւնաւոր կրնան ըլլալ միայն կարող պարտատէրներու մասին. իրապէս անկարողները նեղել կամ ճնշել արդէն արդարութեան և խղճի դէմ է ուանօգուտ։ Դարձեալ Եւրոպայի, Եգիպտոսի մէջ մեռնող հայ հարուստներ մեծ գումարներ կտակեցին Ազգին. ո՞ւր են, ի՞նչ եղան այս գումարները, ո՞ր օրուան համար պահուած են. անոնց մարդասիրական չահագործութեան միջոցն է. ի մի բան սովին գործածելիք չարիքներուն դարման կը սպասենք Երլտըզէն, Բարձրագոյն Դռնէն, Օսմ. Խորհրդարանէն, Օսմ. Միութեան և Յառաջդիմութեան Բոմիդէէն և մեր Պատրիարքարանէն։ Սովի տագնապէն զատ, բռնաւորներու երկիւղն ալ տակաւին անհետացած չէ ժողովուրդի սրտէն. սա դարձեալ ըստ առաջնոյն խնկօք և պատարագօք կ'երթայ ամենայն ջերմեռանդութեամբ պաչտել այս գաղանները իրենց որջերուն մէջ, մի միայն վասն ահին Հրեից։ Մեր Պատրիարքարանը հարցում կ'ուղղէ առաջնորդարաններու միջոցաւ մերազնէից, գաւառներու մէջ բռնի յաչխատակած անչարժ ստացուածքներու մասին թէ ո՞ւր կը գտնուին, առաջ որո՞ւ կը պատկանէին, ե՞րբ գրաւուած են, որո՞նց կողմէ գրաւուած են ևն. նաև պատասխանատուութիւն կը դնէ գիւղերու քահանայից և Թաղ. Խորհրդոց վրայ, որպէս զի խնամոց և ուշադրութեան առարկայ ընելով խնդիրը, փութացնեն իրենց մասնակցիկ տեղեկութիւնները ի սրտին խորերուն մէջ. բայց չխորհիր թէ բռնաւորներու վատաղդեցիկ երկիւղը դեռ կը չարունակուի գաւառներու մէջ։ Այսպէս բռնի գրաւուած անչարժ կալուածներ չատ կան Քէմախի մէջ, յաչխատակուած, իւրացուցուած Սաղբրօղլի ըսուած հրէշածին բռնաւորներու կողմէ, բայց ժողովուրդը տեղեկագրելու չի համարձակիր. երբ կ'ըսենք թէ չատ մը գաւառներու մէջ հին ռէժիմի դրութիւնը կը չարունակուի դեռ, Պոլսոյ Հայերը չեն ուզեր հաւատալ. «Ձայն բարձառոյ յանապատի» կը թուի անոնց. մեր դահիճները վերցուցէ՛ք մեր վրայէն որպէս զի ամէն բան կարենանք ազատօրէն գրել։

Պատրիարքարանի այս հարցումներուն պատասխանելու համար, գիւղերու մէջ քահանայ և Թաղ. Խորհուրդ սոխպուած են փակուիլ սենեակի մը մէջ, առանձին տեղ մը և այնպէս գրել, այն ալ վեր ի վերոյ, վասն զի մեր ազգին մէջ տակաւին ցածոգի մարդիկ չեն պակսիր. կրնայ ըլլալ որ անոնցմէ մին երթայ լուր տայ այդ հրէշներուն, բանով. «Էֆէնտիմ, էրմէնիլեր ալէյհինիզ պու կիպի չէյլեր եաղլյորլար Բաթրիգխանէյէ։» Այս գաղտնի երկիւղը կը բաւէ ժողովուրդին լեզուն և գրիչը չափաւորելու։ Քէմախի համար այս մէկ քանին ծաղրանունները միայն գիտեմ։

—Հետեւաբար պօմպաներու չինութեան տեղը հասկնալու է, յանկարծակիի բերելու համար պօմպաճները։ Եթէ յաջողիք այդ բանին մէջ, առատօրէն պիտի վարձատրուիք։

Շէրիէլօքի խոստացաւ ձեռքէն եկածը ընելու։ Մէկ-երկու օր յետոյ, Շէվիաքօֆի քով գնաց և բսաւ թէ դաւադիրները յարմար տեղ մը չունէին պօմպաներու չինութեան համար, և թէ իրենց ծրագրէն հրաժարելու վրայ էին։ Շէվիաքօֆ յուսախաբ երեւոյթ մը առաւ և նոյն իակ այնպիսի նայուածք մը ձգեց մատնիչին վրայ որ չնորհազրկութիւն կը նշանակէր։ Բայց Շէրիէլօքի իսկոյն ապահովցուց իր պետը.

—Ծրագիր մը ունիմ։ Ցեղափոխականներուն պիտի առաջարկեմ սայլատուն մը, որ իմ տրամադրութեանս տակ կը գտնուի։ Երբ ամէն ինչ պատրաստ ըլլայ, ոստիկանութեան իմաց պիտի տամ, որ իսկոյն հոն պիտի փութայ։ Իմ վրաս ամէն կասկած փարատելու համար, բոլոր ընկերներս բակը հանել պիտի տամ, ուր աւելի դիւրաւ պիտի կարենամ փախուստ մը ձեւացնել։

Այդ ծրագիրը չատ հաճոյ թուեցաւ Շէվիաքօֆի. ընդհուպ բոլոր մանրամասնութիւնները ճշդուեցան։

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ԾՈՒՂԱԿ

Որոշեալ օրը, բազմաթիւ գաղտնի ոստիկաններ Շէրիէլօքի սայլատան շրջակայքը գացին։ Այս վերջնոյն կողմէ տրուած ազդանշանին վրայ բակը մրցնելով՝ հոն գտնուողները ձերբակալեցին, որոնց մէջ կային գործին բոլորովին անտեղեակ մարդիկ։ Ոստիկաններէն մէկուն ձախաւորութիւնը պատճառ եղաւ որ Շէրիէլօքի ալ չկարենայ խոյս տալ։ Ստիպուեցան Շէրիէլօքին ալ ձերբակալել։ Սայլատան մէջ գտնուեցան պօմպա մը և պայթուցիկ նիւթեր։

Շէրիէլօքի տեղեկատուութեամբ, չորս հոգի վար գրին. Դալլոլօքի, Շուշանէք, Զէլինօքի, Ֆուրէք։ Միւս յանցաւորները անպարտ հանեցին՝ դիւրացնելու համար Շէրիէլօքի ազատ արձակումը։

Օքքանայի կողմէ կատարուած քննութեամբ հասկցուեցաւ թէ Շէրիէլօքի գերբակչիս և չարաշուք դեր մը խաղացած էր այդ գործին մէջ։ Իրաւ է որ ձերբակալուած գործաւորները ձեռք ձգած էին պայթուցիկ նիւթեր, բայց յետոյ չաս մը պատճառներով ետ կեցած էին անոնց գործածութենէն։ Ու Շէրիէլօքի բռնադատած էր գործաւորները, ինք ալ մասնակցելով պօմպայի չինութեան։ Այդ գործը աւարտելէ յետոյ, Շէրիէլօքի չատ պնդած էր որ իր սայլատունը մնայ պօմպոն։ Աւասիկ չղջղուն ապացոյց մը ոստիկանական սադրանքի։

(Շարունակելի)

"ԱՐԵՒԵԼՔ„Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (4)

ԳԱՂՏՆԻՔ ՌՈՒՍ ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՒԱՏԱՔԵՆՆԱԿԱՆ ՈՃԻՐՆԵՐ

Այն ատեն զիս ապահովցուց թէ անձնապէս պիտի զբաղէր այդ գործով։ Սկիզբէն փափաքելով աչքառու գործեր կատարելու, սեւ խուցի դրութեան դիմեց։

Պէտք է գիտնալ որ սեւ խուցի դրութիւնը գրեթէ բովանդակ Ռուսիոյ մէջ կը կիրարկուի։

Երբ անձ մը կասկածելի դառնայ, ոստիկանութիւնը խիստ հսկողութեան մը կ'ենթարկէ անոր նամակները։ Անունը կը զեկուցուի նամակատան մէկ մասնաւոր գրաքննիչին, որ յատուկ եղանակով մը կը բանայ զանոնք, կ'ընդօրինակէ նամակին կասկածելի մասերը և այդպէս ձեռք ձգած տեղեկութիւնները կը հաղորդէ քաղաքական ոստիկանութեան։

Նոյն իակ կարգ մը ոստիկանական պաչտօնեաներ իրաւունք ունին, առանց վարչական որոշումի, վար դնել բոլոր այն նամակներն ու հեռագիրները, որոնք կը չահագրգռեն զիրենք։

Անտարակոյս, Շէվիաքօֆ ո՛չ առաջինն էր և ոչ ալ վերջինը՝ սեւ խուցի դրութեան հետեւողներուն մէջ, բայց ինչ որ չահագրգռական է գրած պատմութեանս համար՝ իր գործելակերպն էր։

Բէթերսօնի օրով, սեւ խուցը ուղղակի պատճառ չեղաւ ո և է ձերբակալութեան ու խուզարկութեան, մինչ Շէվիաքօֆի պաչտօնավարութեան ատեն ընդհակառակը, սեւ խուցի միջոցաւ տրուած ամէն տեղեկութիւն կը յանգէր ոստիկանական գործողութեան մը։

Շատ մը նամակներ միջնորդներու կը ղրկուէին, բայց նամակին բուն տիրոջ անունը պարզապէս մականունով մը նշանակուած կ'ըլլար։ Ցաւախ կը պատահէր որ ոստիկանութիւնը միեւնոյն անունը կրող քանի մը հոգի կը գտնէր։ Ատոնց մէջէն ո՞րը պէտք էր ձերբակալել։ Երբ հարկ ըլլար ընտրութիւն մը կատարել ծերունիի մը ու երիտասարդի մը միջեւ, ոստիկանութիւնը այս վերջինին օձիքէն կը բռնէր անպատճառ։ Բայց գործը աւելի կը կնճռոտէր, երբ միեւնոյն յարկաթաղնին և մանաւանդ աչխատանոցին մէջ կը գտնուէին նոյն մականունը կրող անձեր, ամէնքն ալ այն տարիքը ունեցող, ուր մարդ ամէնէն աւելի կ'ընդգրկէ յեղափոխական գաղափարներ։ Այդ անձերուն ճակատագիրը կախում ունէր իրենց դիմագծութենէն, որովհետեւ ոստիկանը կը ձերբակալէր այն մարդիկը, որոնց դէմքը նուազ հաճելի կը թուէր իրեն։ Երբ ձախող դիպուածով մը, բոլոր դէմքերը կասկածելի երեւային, ոստիկանը ամէնքն ալ ծակը նետել կուտար։

Որքան ատեն որ Օքքանան չէր կրնար երեւան հանել նամակին բուն տէրը, ձերբակալած մարդիկը վար կը դնէր։ Դիւրին է հասկնալ թէ այդ դրութեամբ բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կ'ըլլային այն պահուն, երբ Ռուսերը, մօտաւոր աղատութեան մը վրայ յուսալից, ո և է դգուշութեան չէին դիմեր իրենց նամակներուն մէջ։ Այս կերպով բանտերը խճողուեցան հազարաւոր անմեղներով, որոնք կարծիք մը յայտնելու յանցանքը գործած էին իրենց անհատական թղթակցութեան մէջ։

ԻՆՉՊԷՍ ԿՐ ՇԻՆԵՆ ՊՕՄՊԱՅԻ ԿԵՂԾ ԳՈՐԾԱՐԱՆ ՄԸ

Ընթերցողին պէս ես ալ անհամբեր եմ պարզելու վերջին տարիներու եղերական մեծ դէպքերը, այն է Բլէվէի ու մեծդուքս Սէրկիէվիչի վրայ կատարուած մահափորձերը, եղած գլխատումները և դաւադրութիւնները, որոնք կազմակերպուած էին պայքարի կուսակցութեան և բարձր ոստիկանութեան կողմէ, յանձին մասնիչ Ազէվի։

Հասկցնելու համար թէ ի՛նչպէս կարելի կ'ըլլայ իրագործել այդպիսի բաներ, հարկ է ընթերցողը մտքով փոխադրել այն միջավայրին մէջ, ուր գործուած են այդ վայրագութիւնները։ Այդ բանն է որ կը փորձեմ ընել, ժամանակագրական կարգով պատմելով ամենափոքր իրողութիւններն իսկ, որոնց խառնուեցայ, և որոնք չատ թելադրիչ են։

Ոստիկանապետ կարգուած Շէվիաքօֆի գաղտնի աչխատակիցներուն մէջ կը գտնուէր Շէրիէլօքի անուն գործաւոր մը։ Լեհ ընկերվարական կուսակցութեան մէկ խումբին կը պատկանէր ան և ընդհանրապէս իր գործաւոր ընկերները բերան կուտար, բայց չատ հաղուագէպ կերպով՝ մտաւորականները։

Սկզբան իր հաղորդած տեղեկութիւնները ճշգրիտ էին, բայց հետզհետէ մտացածին դարձան։ Իր ընկերները սկսան կասկածիլ, թերեւս ալքոլամոլ ըլլալուն համար։ Մէկ խօսքով, Օքքանան իմացաւ որ լուրջ գործ մը չի յանձնուիր Շէրիէլօքի։ Ոստիկանութիւնն ալ, բացի Շէվիաքօֆէ, մեծ կարեւորութիւն չէր տար անոր մասնակցութեանց։

Օր մը, երբ Շէվիաքօֆի գրասենեակը կը մտնէի, հոն գտայ Շէրիէլօքին։ Այս վերջինը ոստիկանապետին հետ կը խօսէր մէկ քանի երիտասարդներու կողմէ յղացուած ծրագրի մը վրայ, որուն համաձայն, պօմպաներ պիտի չինուէին մայիս 1ի համար։

—Այդ երիտասարդներուն անունները գիտե՞ք, հարցուց Շէվիաքօֆ։

—Ոչ անունին և ո՛չ ալ բնակարանին գիտեմ, պատասխանեց Շէրիէլօքի։ Մէկ քանին ծաղրանունները միայն գիտեմ։

—Հետեւաբար պօմպաներու չինութեան տեղը հասկնալու է, յանկարծակիի բերելու համար պօմպաճները։ Եթէ յաջողիք այդ բանին մէջ, առատօրէն պիտի վարձատրուիք։

Շէրիէլօքի խոստացաւ ձեռքէն եկածը ընելու։ Մէկ-երկու օր յետոյ, Շէվիաքօֆի քով գնաց և բսաւ թէ դաւադիրները յարմար տեղ մը չունէին պօմպաներու չինութեան համար, և թէ իրենց ծրագրէն հրաժարելու վրայ էին։ Շէվիաքօֆ յուսախաբ երեւոյթ մը առաւ և նոյն իակ այնպիսի նայուածք մը ձգեց մատնիչին վրայ որ չնորհազրկութիւն կը նշանակէր։ Բայց Շէրիէլօքի իսկոյն ապահովցուց իր պետը.

—Ծրագիր մը ունիմ։ Ցեղափոխականներուն պիտի առաջարկեմ սայլատուն մը, որ իմ տրամադրութեանս տակ կը գտնուի։ Երբ ամէն ինչ պատրաստ ըլլայ, ոստիկանութեան իմաց պիտի տամ, որ իսկոյն հոն պիտի փութայ։ Իմ վրաս ամէն կասկած փարատելու համար, բոլոր ընկերներս բակը հանել պիտի տամ, ուր աւելի դիւրաւ պիտի կարենամ փախուստ մը ձեւացնել։

Այդ ծրագիրը չատ հաճոյ թուեցաւ Շէվիաքօֆի. ընդհուպ բոլոր մանրամասնութիւնները ճշդուեցան։

ներկայիս մէջ Սահմանադրութեան կենսատու արեւէն մեր առած անդամները փոքր ինչ մեղմացած՝ ու տաքցած տեսնենք։

Ինչպէս կրնանք լուել, երբ այժմ իսկ կը տեսնենք որ դատապարտեալ մարդասպաններ գիւղերը կը շրջին զինեալ՝ երկիւղ ազդելով ժողովուրդին, ինչպէս Գալուստ Բրսխորանեանը ասպանող Քերլի բսուած արիւնարբու, աւազակ քիւրտ և Ակնեցի Ճանիկի դահիճ Դրթլրգոյլի Ալին։ Ինչ կ'ընէ մեր կառավարութիւնը, տակաւին քնանալու ժամանակն է. ինչո՞ւ փոյթ չի տանիր այս գարշելիները ձերբակալելու ու շղթայելու։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՒՍՏՐԻԱ ԵՒ ՍԵՐԲԻԱ

Վիեննայէն հեռուեալը կը հեռագրեն Բեռլէր Լոյտի.—«Գերկրաքի մէջ ռուսական ձեռնարկը մինչեւ հիմա ակներեւ արդիւնք մը ունեցած ըլլալու երեւոյթը չունի։ Իրաւ է որ սերբ կառավարութիւնը դեկոյց մը հրատարակեց իր ապագայ ընթացքին նկատմամբ, բայց այդ յայտարարութիւնը, որ արդէն ընդհանուր հանգամանք մը ունի, լիակատար խոստում մը իսկ չի պարունակեր, նոյն իսկ Ռուսիոյ պահանջած խոստումը՝ հողային պահանջումներէ հեռ կենալու համար։ Հեւեւաբար Վիեննայի դիւանագիտական շրջանակներուն մէջ այն կարծիքը կը սիրէ թէ կոցութիւնը հիմա բնաւ փոխուած չէ, հակառակ Ռուսիոյ մէջ ամաութեանը, և թէ արդէն պիտի չփոխուի ալ որքան ատեն որ Սերպիա, առանց վերապահումի և գործադրելու հաստատ որոշումով, չը կատարէ Աւստրիոյ-Հունգարիոյ իրմէ պահանջած խոստումները՝ խաղաղութեան օգտին համար։»

—Կը հաստատուի թէ սերբ կառավարութիւնը, իր հողային պահանջումներուն հետ կենալու մասին Ռուսիոյ խորհուրդներուն հանդէպ, պիտի ընդունի այն տեսակէտը թէ չի կրնար հրաժարիլ հողային այդ պահանջումները տէրութեանց որոշման ենթարկելէ, որոշում մը որուն արդարութեանը մասին Սերպիա մեծապէս վստահ է, քանի որ առկախ խնդրոյ կարգադրութիւնը անկէ կախում ունի։ Սերպ կառավարութիւնը համոզուած է թէ Եւրոպայի կողմէ տրուելիք որոշում մը, եթէ Պալքաններուն դրական կացութիւնը նրկատողութեան չառնէ, պիտի չկրնայ աջակցիլ ամէն կողմէ լաղնացուած խաղաղութեան ամրապնդմանը։

—Բարիզի Սիեկլ թերթը արտօնուած է յայտարարելու թէ սխալ է դերման լրագրի մը այն լուրը որուն համաձայն Թուրքիա, Ֆրանսայի դիմումներուն վրայ, արգիլեր է Սերպիոյ վերաբերող ռազմական իրեղէններուն իր երկիրներէն անցնիլը։

ԱՆԳԼԻՈՅ ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՍԷՋ

Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովին առջի օրուան նիստին մէջ Պ. Էշլէյ հարցուց արտաքին գործոց Նախարար Սըր Լուսուրտ Կրէյլի թէ կրնա՞ յայտարարել որ Անգլիա, ըլլայ առանձին, ըլլայ միւս տէրութեանց հետ համախորհուրդ, ձեռնարկներ ընելու վրայ է՝ խաղաղութեանց կարգադրելու մէկ կողմէն Աւստրիոյ-Հունգարիոյ և միւս կողմէն Սերպիոյ ու Սեւ Լեռան միջև եղած վէճերը։ Սըր Լուսուրտ Կրէյ պատասխանեց թէ քանի մը զեկոյցներ փոխանակուած են տէրութեանց միջեւ, որոնց մէջ է նաեւ Անգլիա, այդ վէճերը խաղաղութեամբ կարգադրելու համար։ Պ. Էշլէյ յետոյ հարցուց թէ արտաքին գործոց Նախարարը կրնա՞ բանակցութեանց ընթացքին վրայ տեղեկութիւն հաղորդել Երեսփ. Ժողովին, առանց վնասելու անոնց։ Սըր Լուսուրտ Կրէյ պատասխանեց.— «Ոչ։ Այդ մասին տէրութեանց միջեւ կատարուող բանակցութիւնները լոկ տեղեկատու հանգամանք ունին։ Այս պահուս չեմ կարծեր թէ կրնամ յայտարարութիւններ ընել այդ մասին։»

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

Ուրմիայէն առջի օրուան թուականով կը հեռագրեն.— Սէյտ-էլ-Մելիք, Թոյն նոր կառավարիչը, Սալմաստ ժամանելով բռնադատեց Ուրմիայի կառավարիչը՝ յայտարարելով թէ կ'ուզէ բարեկարգութիւնը վերահաստատել քաղաքին մէջ, սպառնալով հակառակ պարագային Ուրմիայի վրայ քալել։ Ուրմիայի կառավարիչը պատասխանեց ժողովուրդին մէկ պահանջումը թէ միջոցներ ձեռք առնուին թուրք սպաներու արարքներուն դէմ սահմանադրութիւնի վրայ, և օսմ. հիւպատոսական գործակալին դէմ։

—Գերկրաքի արքայական պալատան մէջ, առջի օրը, նոր դահլիճին ի պատիւ տրուած հացկերոյթին ատեն, Թագաւորը ծանոյց թէ ներում չնորհած է քաղաքական բոլոր յանցաւորներուն։

—Պուքրէշի մէջ բացարձակապէս կը հերքուի օտար լրագիրներու լուրը՝ ռումանական զօրաբանակի մը շարժման մէջ դրուելու մասին։ Ռումանական կառավարութիւնը այդ տեսակ բան մը նկատոդութեան իսկ առած չէ։

—Գերմանիոյ Խորհրդարանին եւմասկան յանձնաժողովը մերժեց ժամանդութեանց տուրքին ծրագիրը, ինչպէս նաեւ ազատական-ազգայնականներու այն առաջարկութիւնը, զոր չէր ընդուներ կառավարութիւնը, և որուն համաձայն տուրք մը պիտի սահմանուէր երկրին հարստութեանց վրայ։

—Պարքէն կը հեռագրեն թէ Պիպէյպարի նաւթատարերը՝ կ'այրին։ Երկու գիւղացիներ ձերբակալուեցան, կասկածուելով որ դիտմամբ բռնկեցուցած են։ Վերջին լուրերու նայելով հրդեհին սաստկութիւնը կը նուազի։

ԵՐԷՔ Ա՛ՌԱՋԻՆ ՀԻ, տկուն, ամուսնացեալներ հաղնելի դիմեցէք կամուրջին դիմաց Վայիտէ Խան վաճառական դերձակ Գ. Լ. Վարդանեան Եղբարց վաճառատունը։

ՕՍՄ. ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ

ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎ

Ա. ՆՍՏԱՇԵՐՋԱՆ

37րդ Նիստ 18 Փետր. 1909

Երեսփ. Ժողովին երէկուան ընդհանուր գումարումը սկսաւ ժամ 5½ին՝ առաջին դեր-ատենապետ Թալաթ պէյի ատենապետութեամբ։ Նախորդ նիստին ատենագրութիւնը կարդացուելէ ու վաւերացուելէ ետքը, ատենադպիրը կարդաց եպարքոսական պաշտօնագիր մը՝ ծանուցանող թէ Շէյխ-իլ-Իսլամի Դրան և դատական նախարարութեան յանձնուած է օրինագիծ մը պատրաստել վագիֆի վերաբերեալ գործերու և որբերու ու այրիներու սատարագրքերուն յանձնմանումին համար։ Այդ նպատակով իւրաքանչիւր գաւառակի մէջ ժողովներ պիտի կազմուին՝ իւրաքանչիւր ազգէ ընտրուելիք անձերէ։ Շէյխ-իլ-Իսլամի Դրան կողմէ պատրաստուելիք օրինագիծը պիտի պատկանի իսլամներուն և դասական նախարարութեան կողմէ պատրաստուելիքն ալ ոչ-իսլամներուն։ Ծրագիրները պիտի ներկայացուին Երեսփ. Ժողովին։ Այս պաշտօնագիրը իբրեւ տեղեկութիւն կարդացուած ըլլալով, որոշուեցաւ պահել։ Ատենադպիրը յետոյ կարդաց Էրզրումի Երեսփոխան Վարդգէս Էֆ.ի մէկ գիրը, որով կը հարցնէր Եպարքոսին թէ ի՞նչու չէ զրկուած այն չորս հազար ոսկի գումարը որ Էրզրումի սովելոց պիտի յատկացուէր։ Քիչ մը վիճաբանութիւն կատարուելէ ետքը ատենապետ յայտարարեց թէ Էրզրումի Երեսփոխան Սէֆիէտտին Էֆ.

ԻԺՈՒՈՎԻ ՂԿՋԻԵՆՇՈ

ստեղծագործությունը փոխ։

Ինչպես հայտնի է, Ինչպես հայտնի է, Ինչպես հայտնի է,

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԼՐԱՏՎՈՒ

Գրեթե 24000 բիբլիոգրաֆիաներ

Գրեթե ամեն գրքի համար 2 գրքեր

Գրեթե 11,000,000 օտար ոսկի կամ 250,000,000 ֆրանկ դրամագլուխով

ՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԼՐԱՏՎՈՒ

Գրեթե 1000 էջ տարեկան

Գրեթե 1000 գրքեր տարեկան

Գրեթե 500 գրքեր գրեթե 50 գրոշի գնով